

1. Referentie

Referentie	Anthoni, A., De Maeyer, D., Molemans, K., Seymus, H., Van Schoor, M. & Verduyck, P. (2002). <i>Seksualiteit en handicap. Behoeftenonderzoek bij begeleiders van jongeren met een licht mentale handicap</i> . Onuitgegeven onderzoeksrapport, Jeugd & Seksualiteit vzw (Mechelen).
Taal	Nederlands
ISBN	/
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Dit onderzoek wil de behoeften en hindernissen in kaart brengen die begeleiders (ouders, leerkrachten, opvoeders en begeleiders van jongeren in de vrije tijd en in groepsverband) van jongeren met een licht mentale handicap ervaren op het terrein van relaties en seksualiteit.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezondheid, welzijn
Trefwoord(en)	Begeleiding, handicap, seksualiteit, vorming

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Anke Anthoni, Dries De Maeyer, Kris Molemans, Hilde Seymus, Marleen Van Schoor & Peter Verduyck Jeugd en Seksualiteit vzw Koningin Astridlaan 106 bus 2 2800 Mechelen Tel: 015/ 20 69 68 Fax: 015/ 20 31 42 info@jeugdseksualiteit.be http://www.jeugdseksualiteit.be

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Welke behoeften ervaren begeleiders inzake relationele en seksuele vorming bij licht mentaal gehandicapte jongeren? Welke hindernissen ervaren deze begeleiders inzake relationele en seksuele vorming?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwalitatief verkennend onderzoek bestaande uit drie fasen. Fase 1: Groepsgesprekken met belangrijke betrokkenen om de belangrijkste thema's af te bakenen. Fase 2: Gestandaardiseerde postenquête op basis van de bevindingen uit de groepsgesprekken en de ervaring van Jeugd en Seksualiteit vzw. Fase 3: Uitgebreid interview met een bevoorrechte getuige.
Onderzochte groep	Fase 1: Begeleiders, leerkrachten, ouders en jongeren met een licht mentale handicap. Fase 2: Relevante organisaties: Akabe-VVKSM vzw, Jeugd en Gezondheid vzw, Jong-KVG vzw, Kei-Jong vzw, Oranje vzw & VFGJ vzw.

	Fase 3: Bevoorrechte getuige: Coördinator van Vormingswerk Mentaal Gehandicapten (VMG).
Bereik	/

7. Resultaten

Noodzaak van vorming voor de jongeren	Leerkrachten, opvoeders, jeugdwerkers en de meeste ouders zijn het erover eens dat relationele en seksuele vorming voor jongeren met een mentale handicap noodzakelijk is. Zij geven hiermee erkenning aan het recht op seksualiteit van ieder mens, dus ook van mensen met een mentale handicap. Dit recht impliceert tevens het recht op informatie. Iedereen die dat wil moet toegang hebben tot juiste en aangepaste informatie over relaties en seksualiteit.
Verantwoordelijkheid voor vorming	Dat relationele en seksuele vorming voor jongeren met een mentale handicap nodig is, is duidelijk. Maar wie neemt de handschoen op? Ouders verwachten op dit vlak veel van leerkrachten. Leerkrachten vinden dat dit zeker ook een taak van ouders is. Sommige begeleiders willen wel met de jongeren over relaties en seksualiteit praten, maar vragen zich af of zij gemandateerd zijn door de ouders. De bal wordt dus duidelijk rond geschopt en er is een grote mate van handelingsverlegenheid bij alle betrokkenen.
Behoeft aan richtlijnen	Een duidelijke visieontwikkeling binnen instellingen, scholen en organisaties is onontbeerlijk. Alleen op die manier weet iedereen wat er van hem of haar verwacht wordt in de dagelijkse realiteit van de begeleiding van jongeren. Als gebeurtenissen ondersteund worden door een afgelijnde visie en niet afhankelijk zijn van willekeur, dan weet iedereen wat er van hem verwacht wordt of wat hijzelf kan verwachten. Duidelijkheid schept op die manier vertrouwen. Zowel bij begeleiders, ouders als bij jongeren. Zo'n beleidsvisie is ook nodig om te garanderen dat relationele en seksuele vorming structureel ingebouwd wordt en niet meer afhankelijk is van de goodwill van individuen. Bij de uitwerking van zo'n visie is er behoefte aan overleg en dialoog zodat richtlijnen niet zomaar van 'bovenaf' opgelegd worden.
Spanning tussen individuele en groepsmatige aanpak	Individuele verschillen tussen jongeren met een mentale handicap zijn zeer groot. Niet alleen op het vlak van seksuele ervaring, maar ook wat betreft verstandelijke en emotionele mogelijkheden. Dit bemoeilijkt de groepsmatige aanpak van relationele en seksuele vorming. Jongeren komen soms met zeer persoonlijke vragen die beter niet in de groep aan bod komen, maar eerder individueel moeten worden besproken. Een vormingsaanbod in groep moet dus zoeken naar de dingen die voor iedereen van belang zijn en flexibel kunnen omgaan met individuele vragen.
Nood aan vorming voor begeleiders	Begeleiders van jongeren met een mentale handicap worden vaak geconfronteerd met 'seksueel getinte situaties' (jongeren die openlijk masturberen, handtastelijk gedrag, jongeren die verliefd worden op hun begeleider, liefdesverdriet, nood aan privacy om hun relatie en seksualiteit te beleven,...). Begeleiders weten vaak niet hoe ze hier best op reageren en vertrouwen dus maar op hun gezond verstand, al zouden ze graag wat deskundige ondersteuning krijgen op dit vlak. Daarnaast hebben begeleiders ook nood aan vorming waarbij ze zich bewust worden van hun eigen waarden en normen. Dit moet praktijkgerichte vorming zijn die confrontaties niet uit de weg gaat.
Evaluatie bestaand vormingsmateriaal	Er is weinig vormingsmateriaal. Het bestaande materiaal voldoet doorgaans niet en houdt geen rekening met specifieke noden en behoeften van de doelgroep. Er is dus dringend nood aan nieuw materiaal. Het ontwikkelen van dat materiaal is niet eenvoudig. Het moet rekening houden met de mogelijkheden en beperkingen van mensen met een mentale handicap. In het gewone vormingswerk maakt men veelvuldig gebruik van verbale communicatie, rollenspelen enz. Die aanpak is niet bruikbaar. Er is nood aan visualisering d.m.v. foto's, eenvoudig en eenduidig taalgebruik, vermijden van inlevingssituaties en hypothetische vragen, alertheid voor angstinductie bij het spreken over (gezondheids)risico's.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Om de behoeften van jongeren met een licht mentale handicap te onderzoeken, werd geopteerd voor een kwalitatief onderzoek bestaande uit drie fasen.

In een eerste fase werden de belangrijkste thema's en ideeën over relaties, seksualiteit en handicap opgetekend. Er werd ook stilgestaan bij de behoeften aan ondersteuning en de hindernissen bij relationele en seksuele vorming. Dat gebeurde op basis van groepsgesprekken met de belangrijkste betrokkenen: begeleiders, leerkrachten, ouders en jongeren. De groepsgesprekken maakten een brede oriëntatie mogelijk en stelden de onderzoekers in staat de belangrijkste thema's af te bakenen. In korte tijd werden de mening, de vragen en de ervaringen van een hele groep mensen in kaart gebracht.

In de tweede fase werd er per post een gestandaardiseerde vragenlijst verstuurd naar voor dit onderzoek relevante organisaties. De vragen werden opgesteld op basis van bevindingen uit de groepsgesprekken en de ervaring van Jeugd en Seksualiteit.

In de derde fase spraken we uitgebreid met een bevoorrechte getuige, de coördinator van Vormingswerk voor mensen met een mentale handicap. Met dit interview wilden we de resultaten uit de groepsgesprekken en de schriftelijke vragenlijst toetsen om de validiteit van de gegevens te vergroten.

De belangrijkste vaststellingen zijn:

Er bestaat een grote eensgezindheid over de noodzaak van relationele en seksuele vorming bij jongeren met een mentale handicap.

De verantwoordelijkheid voor deze relationele en seksuele vorming wordt echter vaak doorgeschoven.

Behoeft aan duidelijke richtlijnen op niveau van organisaties en instellingen over wat van begeleiders op vlak van relationele en seksuele vorming verwacht wordt.

Er bestaat een belangrijke spanning tussen een individuele en een groepsmatige aanpak van dergelijke vorming. Een vormingsaanbod in groep moet zoeken naar de dingen die voor iedereen van belang zijn, maar moet ook flexibel kunnen omgaan met individuele vragen.

Begeleiders ervaren een nood aan vorming op het vlak van hun begeleidingsvaardigheden.

Het bestaand vormingsmateriaal voldoet niet aan de specifieke noden en behoeften van jongeren met een licht mentale handicap.